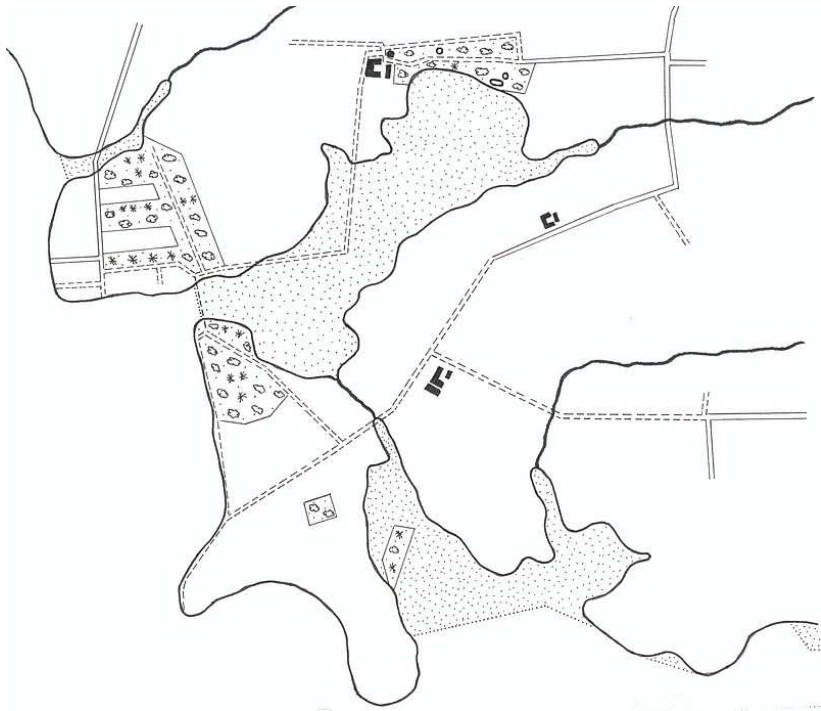

*Rundt om den gamle fjord
ved Hellenæs og Nakskov
Ladegård*

Bugter og vige

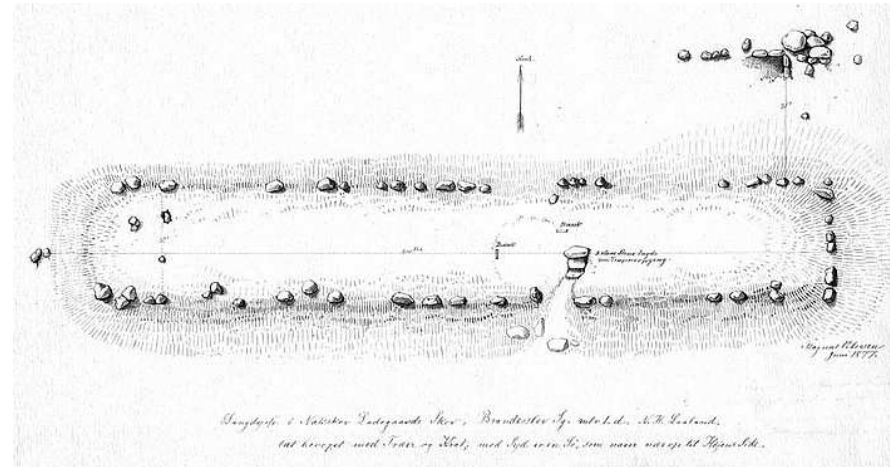
I dag er området ved Hellenæs og Nakskov Ladegård mest præget af store åbne marker, men tidligere var der syd for Hellenæs en stor vig mellem Hestehovedet og Rosnæs som næsten gik helt op til gården. Gennem flere århundreder byggede man fra tid til anden lave diger, hvorved vigen blev mindre. Efter stormfloden i 1872 blev der ikke bygget så mange diger på nordsiden af fjorden. Således blev der ved Hellenæs Vigen kun lavet et mindre dige. Først ved udgravningen af Hestehovedet Lystbådehavn i 1940-erne blev det opgravede materiale anvendt til at bygge et dige mellem Rosnæs og Hestehovedet, hvor der på digekronen blev anlagt en vej. Dermed er Hellenæs Vigen, som også kaldes Frederiks Krog, det nyeste inddæmmede område i Nakskov Fjord.

Kort over området med de udtørrede område indtegnet.

Dysser og gravhøje

På nordsiden af Hellenæs Sø vides der at have ligget adskillige dysser og gravhøje, hvoraf hovedparten er ryddet i dag. Ved Lindelse og Krageskov kendes der til 4-5 gravhøje og dysser, som nu er ryddet, og der har ligget flere rundt omkring på markerne ved Nakskov Ladegård. Lige umiddelbart syd for Branderslev kan iagttages en forhøjning på marken lige i vejkanthen, der er rester af en nu overpløjet høj. Kun i Ladegård Skov er endnu bevaret 2 lave høje samt en langdyssse tæt på den tidligere kyst. Langdyssen stammer fra bondestenalderen for cirka

5-6000 år siden. Den er omkring 65 meter lang og 8-10 meter bred og mange af randstenene samt et enkelt kammer uden dæksten er bevaret. Det har været tæt på, at også denne dyse er blevet ryddet, hvilket ses af en hårdhændet udgravning af jordfyldet ved randstenene, der flere steder ligger flækkede og med borehuler i stenene. Sjældent er der set en så mishandlet dyssse som den i Ladegård Skov, men det ser nærmest ud som om arbejdet med at rydde denne er stoppet brat, da spådommen om alle de ulykker, der ville ramme gården, hvis man gravede i højen, gik i opfyldelse. Dette gør absolut dyssen seværdig, idet denne dermed tydeligt viser, hvorledes det er gået med hovedparten af de danske dysser, og tilstanden viser, at der er noget om det kendte folkesagn. Der er ikke offentlig adgang til langdyssen.

Om Nakskov Ladegård knytter der sig mange folkesagn, hvoraf det mest uhyggelige nok er nedenstående, der stammer fra bogen Folkeminder i Nørreherred af Alan Hjorth Rasmussen:

Gravhøjenes fred måtte ikke forstyres, skete det, kunne man vente al ulykke. Ved Nakskov Ladegård ligger der en stendysse, hvori der var skeletter. Der var en spådom, at hvis man gravede i højen, ville der ske ulykker, og det kom også til at gå i opfyldelse, da de begyndte at rydde højen. Kvæget på gården døde, ja der døde en hest for hvert træ de fældede. En polakpige kom i tærskværket og kom frygteligt til skade, og til sidst brændte gården. Så holdt de op.

Denne hændelse har også ført til verset om Nakskov Ladegård:

*Nakskov Ladegård er brændt,
alle pigerne er rendt,
udi byen bor de nu,
alle karlene til gru*

*Ledvogterhuset ved Branderslev – Fra Nakskov-Kragensbanen
I drift 1915 til 1967.*

Hellenæs Sø eller Nakskov Ladegårds Sø som den også kaldes var tidligere en langstrakt fjordarm, der gik fra Lindelse og helt op til Branderslev. Ved højvande har vandet sandsynligvis i begyndelsen af middelalderen gået øst og nord om Branderslev, hvilket har ført til stednavnet Branderslevvig, der findes 1,5 km nord for byen. Hvor fjordarmen udmundede i fjorden var der kun knapt 200 meter bredt, hvilket førte til tidlige forsøg på digebygning. På kort fra 1658 er der således indtegnet et dige ved udløbet, men stadig en sø på indersiden. Dette dige har dermed været et af de ældste ved Nakskov Fjord. De tidlige former for diger var imidlertid kun såkaldte sommerdiger opbygget med sten og tang omkring et risgærde. I diget har sandsynligvis været en mindre sluse. Dermed har Branderslev By og Nakskov Ladegård haft lidt større græsnings arealer i sommerhalvåret. Den endelige udtørring af Hellenæs Sø fandt dog først sted efter digebygningen i 1875.

I modsætning til andre steder omkring fjorden har man ikke opført en pumpestation her, men kun lavet en sluse. Til gengæld føres vandet gennem en kanal med diger på begge sider.

Hellenæs

Hellenæs er et gammelt stednavn for næsset ud mod fjorden, der ligger vest for Hellenæs gården. Navnet kendes tilbage fra 1400-tallet, men der er uenighed om betydningen, idet forledet både kan henvise til personnavnet Heller eller som det kendes fra andre steder i landet i betydningen hellig. Hvis navnet henviser til "det hellige næs", stammer dette formodentligt helt tilbage fra jernalderen eller vikingetiden, men der er ikke gjort nogen fund, som kan bekræfte dette.

I 1664 lå der på Hellenæs en lille landsby med samme navn bestående af 8 fæstegårde og 2 husmandssteder. Byen forfaldt dog efterhånden og blev opslugt af avlsgården Hellenæs. Der findes ikke gamle skriftlige kilder, der bekræfter avlsgårdens alder. Den er dog indtegnet på de svenske styrkers kort fra 1659, hvor overkommandoen holdt til på Hellenæs. I begyndelsen af 1800-tallet kaldes gården for Karenslyst, men får senere i århundredet sit nuværende navn tilbage.

Skovene

I midten af middelalderen var der mange steder store skove på Vestlolland. Dette gjorde sig også gældende ved Hellenæs og Lindelse. Nord for Nakskov lå således Madeskoven, der strakte sig fra byen og helt ud til Hestehovedet. Mellem Branderslev og Lindelse lå der en stor skov langs Hellenæs Sø. Nord for Lindelse lå Rågeskov og Krageskov. Sidstnævnte stednavn bruges stadig om pynten lige nord byen, hvor der i dag står en vindmøllepark.

Efterhånden blev skovene ryddet og mange af egetræerne fandt sikkert anvendelse ved skibsbygning på Slotø. Nu findes kun de tre småskove Lindelse Skov, Ladegård Skov og Hellenæs Skov. Lindelse Skov er ganske intensivt dyrket med bøg og rødgran, men i skovens sydlige hjørne ned mod den gamle Hellenæs Sø findes rester af det gamle kystskovbryn med meget gamle naur- og egetræer.

Ladegård Skov er mere opdelt i blandede småparceller og enkelte steder møder man store aske- og egetræer, ligesom der på sydsiden stadig kan iagttages svage rester af den gamle bevoksning ned mod den tidligere kyst med især egetræer.

I Hellenæs Skov finder vi på vestsiden ud mod vandet et utroligt flot gammelt skovbryn bestående af egekrat og hvidtjørn iblandet gamle småbladede lind samt naur, hassel og benved.

Lindelse

Stammer oprindeligt fra naturnavnet Linde Næs, altså om et skovbevokset næs. Lindelse menes ikke at være en særlig gammel by og er formodentlig opstået som et fiskerleje i 17-1800 tallet, da stedet lå beskyttet af Vejlø og der var tæt til fjordens fiskepladser. Man har en formodning om at Lindelse i 1500-tallet var udskibningshavn for egetræer til skibsbygningen på Slotø, men om det i stedet er foregået fra Hellenæs siden er tænkeligt, idet der på et gammelt kort fra 1703 er indtegnet en bro kaldet Slotsbroen ved Skaldehyoved på Helle Næs. Givet er det, at den gamle sejlrende går meget tættere på Skaldehyovedet end ved Lindelse, hvor der er meget lavvandet.

Nakskov Ladegård

Har fra ældre tid været en stor gård, der nævnes allerede første gang i 1427 som *Lathæ Gordh*. Først i 1844 støder vi på Nakskov i gårdnavnet. En overgang omkring 1628 kaldes gården for Lille Skibsgård, idet den blev overladt til skibsbyggeren på Slotø, da Christian den 4. genoptog skibsbygningen i en periode på cirka 10 år. Muligvis er Nakskov Ladegård ældre endnu, da der umiddelbart nord for stuehuset kan iagttages et anlæg, der minder om et voldsted fra tidlig middelalder med en lille voldgrav og en borgbanke på midten. Anlægget er dog meget beskedent så muligvis drejer det sig om et lystanlæg fra 17-1800 tallet.

Nakskov Ladegård